

Akadeemiline Põllumajanduse Selts
Academic Agricultural Society

Teadus

Eesti põllumajanduse arenguloos

II osa (1918–1940)

Tartu 2003

Autorid:

H. Eller, M. Enneveer, I. Etverk, M. Karelson, N. Koslov, J. Kuum, L. Leivategija,
J. Lepajõe, L. Lepajõe, E. Meisner, Ü. Oll, H. Peterson, V. Raudsepp, E. Reimets,
A. Reintam, L. Reintam, F. Virma

Koostanud Jüri Kuum

Toimetanud ja retsenseerinud Meinhard Karelson

Korrektor Sirli Lember

Arvutil teostanud Anne Krips
Irje Leontjeva

Käsikirja koostamisel osalesid:

Akadeemiline Põllumajanduse Selts

Eesti Põllumajandusülikooli Loomakasvatusinstituut

Fotod ja reproduktsioonid Eesti Kirjandusmuuseumi fondidest, J. Kuuma, K. Annuki,
M. Karelsoni, H. Petersoni erakogust.

SISUKORD

Eessõna (J. Kuum)	5
Lugejale (M. Karelson)	6
1. Maa tootmisvahendina	7
1.1. Maareform, maa haldus- ja kasutusvormid (F. Virma)	7
1.2. Maakorraldus (F. Virma)	12
1.3. Mullateadus (L. Reintam)	15
1.4. Muldade lupjamine (E. Turbas)	18
1.5. Maaparandus (J. Kuum)	20
1.6. Sookultuur ja uudismaa harimine (J. Kuum)	23
2. Taimekasvatus	25
2.1. Muld, külvikorrad, põllukultuurid (E. Reimets)	25
Mullaharimine	25
Väetamine	26
Külvikorrad	26
Teraviljakasvatus	28
Kartuli- ja söödajuurviljakasvatus	36
Kiutaimede kasvatus	38
Põldheinakasvatus	39
2.2. Rohumaaviljelus (J. Kuum)	40
2.3. Taimekaitse (L. Leivategija)	42
2.4. Taimekasvatussaaduste töötlemine J. Lepajõe	46
2.5. Metsateadus (I. Etverk)	48
3. Loomakasvatus	51
3.1. Veisekasvatus (M. Karelson)	51
Kohalike veisetõugude kujundamine	51
Veisekasvatuse arendusvormid ja -tegevus	51
Lehmade karjaspüsimise vanus	53
Piima oma- ja realiseerimishind	54
Põllumajanduse arendussuundade kohane veisekasvatustoodang	55
3.2. Hobusekasvatus (H. Peterson)	57
3.3. Seakasvatus (E. Meisner)	62
3.4. Lambakasvatus (V. Raudsepp)	64
3.5. Linnukasvatus (H. Tikk)	65
3.6. Kalakasvatus ja sisevete kalandus (M. Enneveer)	68
3.7. Tõuaretus L. Lepajõe	69
3.8. Söötmisalasest uurimistööst Ü. Oll	72
3.9. Piimandus (H. Eller)	75
4. Veterinaaria (N. Koslov)	79
5. Aiandus ja mesindus, koduaed (J. Kuum)	87
Köögiljandus	87
Puuviljandus	88
Koduaed ja -ümbrus	92
Mesindus	93

6. Põllutööde mehhaniseerimine ja taluhooned	96
6.1. Põllutööde mehhaniseerimine (A. Reintam)	96
6.2. Taluhooned (J. Kuum)	101
7. Põllumajandusteadus ja -haridus (J. Kuum)	105
7.1. Põllumajandusuurimis- ja -katseasutused	105
Tartu Ülikooli Raadi katsejaamad	107
Riiklikud katse-uurimisasutused	110
7.2. Põllumajandus- ja kodumajanduskoolid	113
Põllunduskoolid	113
Kodumajanduskoolid	122
7.3. Põllumajanduslikud ajakirjad ja kogumikud	124
Ajakirjad	125
Kogumikud	126
8. Organisatoorsed vormid (J. Kuum)	128
Ühistegevus	128
Ühistegevuse eriteadlaste ja ametnike ettevalmistus	129
Ühistegevuse vaimseid keskusi	129
Ühistegevuskoda (1935-1940)	130
Põllumajanduslikud tööstus- ja turustusühingud	130
Tootmis- ja kasutamisyhingud	131
Põllumajandusorganisatsioonid ja -nõuanne	131
Akadeemilised seltsid	132
Keskseitsid ja -liidud	132
Taimekasvatuse seltsid	133
Loomakasvatuse seltsid	134
Põllumeesteseltsid	136
Aianduse ja mesinduse organisatsioonid	137
Maanoorteklubid ja -ringid	137
Muud põllumajandusteadust arendavad seltsid	137
Kodumajandus	139
Põllumajandusnäitused	142
9. Põllutöökoda ja riigimõisad (M. Karelson)	145
Põllutöökoda	145
Riigimõisad	149
Riigimõisate tegevuse juhtimine ja alluvus	149
Riigimõisate ülesanded	150
Riigimõisate tegevuse majanduslikkusest	152
10. Riigimajanduses ja maaühiskonnas süvenev talumajandus (M. Karelson)	153
Talumajandusel rajanev põllumajandus	153
Põllumajandus riigimajanduses ja maaühiskonnas	157
Agronoomide nappus, Agronoomide Koda	160
Põllumajanduse arendamise suunad ja ülesanded	161
Talumajanduse likvideerimine	164
11. Eesti põllumajandusteadlasi (J. Kuum)	167
Kirjandus	188
Tähtsamate asutuste nimede register	196
Isikunimede register	200
Lisad	204